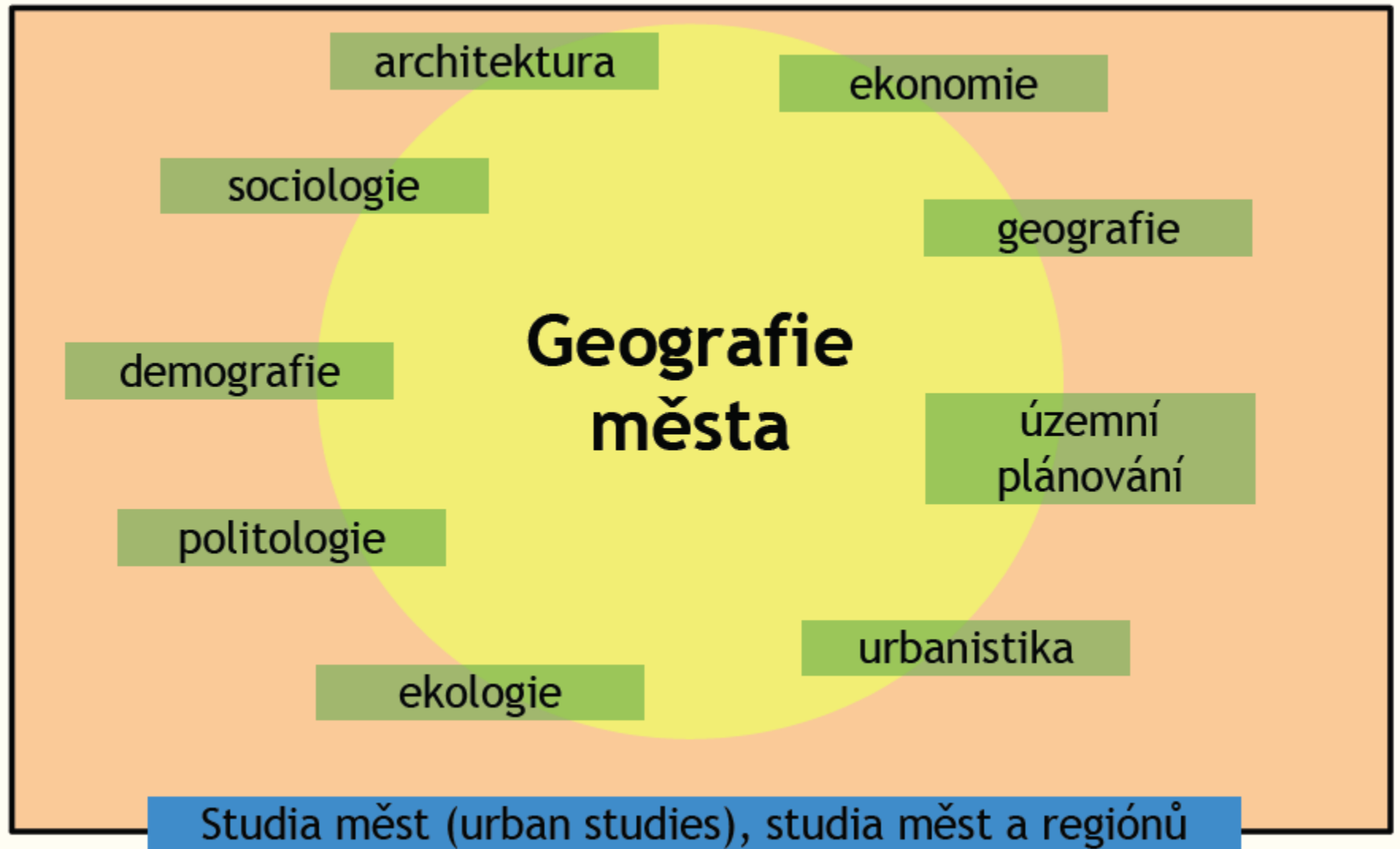

MASARYKOVA UNIVERZITA

Geografie města

jaro 2013

Čerba, 2008

Znaky města (dle Sýkory)

- Vysoká hustota a koncentrace obyvatelstva.
- Relativní velikost (v porovnání s jinými sídly).
- Vysoká koncentrace a kompaktnost zástavby.
- Specifická demografická, profesní a sociální skladba obyvatelstva.
- Koncentrace správních, řídicích a obslužných funkcí, jejichž význam přesahuje hranice vlastního města.
- Vysoká vnitřní diferenciací (různorodost) atd.

Městský způsob života

- ❑ Více anonymní, neosobní a účelový.
- ❑ Narůstá počet fyzických kontaktů na úkor sociálních.
- ❑ Klesá počet osobních vztahů, naopak stoupá počet vztahů profesionálních.

- ❑ Ve městech se koncentrují sociálně patologické jevy (zločinnost, prostituce, závislosti, duševní choroby, rozpady manželství...).

Město a jeho historie

- ❏ Nárůst potravinářské produkce -> vznik míst spotřeby.
- ❏ Rozvoj velmi úrodných, zavlažovaných oblastí JZ Asie (tzv. Úrodný půlměsíc), údolí dolního Nilu, oblasti při Indu a při tocích čínských řek.
- ❏ Abychom pochopili současný vzhled měst je nutné znát jeho vývoj (historické plány měst).

Nejstarší města

- Poloha na pahorcích (bezpečnostní důvody) – JZ Asie, antropogenní původ – mohyly tehdejších kultur.
- Mnohé byly zničeny člověkem či přírodní katastrofou – vytvářely se nánosy na kterých docházelo k nové zástavbě.
- Vznikly různé hradiště, oppida a další sídla.

Nejstarší města

- Nejstarší města – ***Jericho*** a ***Gaziantep***.
- Epos o Gilgamešovi – město ***Ur*** – 5 km², opevněno 5 m širokou a 9,5 km dlouhou hradbou. Místem tržiště.
- Další města – ***Babylón*** a ***Eridu***.
- Epos o Babylónu – 88 km od Bagdádu, založeno před 6 000 lety – bohaté město – paláce, zahrady apod.

Tab. 14 Nejstarší města Starého světa

Asie		Evropa		Afrika	
město, země	rok založení př. n. l.	město, země	rok založení př. n. l.	město, země	rok založení před n. l.
Jericho, Jordánsko	4000	Zürich, Švýcarsko	3000 ?	Gíza, Egypt	před 2568
Gaziantep, Turecko	3650 ?	Lisboa, Portugalsko	2000 ?	Asijút, Egypt	před 2160
Jeruzalém, Izrael	3000 ?	Porto, Portugalsko	2000 ?	Uksur (Luxor), Egypt	před 2160
Kirkuk, Irák	3000 ?	Athenai, Řecko	před 13. st.	Tandža, Maroko	15. st.
Konya, Turecko	2600 ?	La Coruña, Španělsko	před 12. st.	Taráblus, Libye	7. st.
Si-an, Čína	2205 ?	Malaga, Španělsko	12. st.	Asván, Egypt	6. st.
Šao-hing, Čína	2000 ?	Cadiz, Španělsko	1100 ?	Bengházi, Libye	6. st.
Lo-jang, Čína	1900 ?	Pisa, Itálie	11. st.	Tunis, Tunisko	4. st.
Ammán, Jordánsko	17. st.	Metz, Francie	1000 ?	Alexandria, Egypt	332
Ankara, Turecko	17. st.	Roma, Itálie	1000 ?	Constantine (Ksentína), Alžírsko	3. st.
Čang-čich, Čína	16. st.	Toulon, Francie	9. st.	Sfáks, Tunisko	2. st. n. l.
Tel-Aviv	před 1472	Córdoba, Španělsko	před 8. st.	Káhira, Egypt	641 n. l.
Gaza, Egypt	1468 ?	Cannes, Francie	8. st.	Annába, Alžírsko	7. st. n. l.
Bejrút, Libanon	15. st.	Catania, Itálie	8. st.	Mombasa, Keňa	8. st. n. l.
Liao-jang, Čína	15. st.	Messina, Itálie	8. st.	Fás (Fez), Maroko	808 n. l.
Dimašk, Sýrie	před 14. st.	Palermo, Itálie	8. st.	Mogadishio, Somálsko	908 n. l.
Varánasí, Indie	12. st.	Ravenna, Itálie	8. st.	Alžír (Džazáír), Alžírsko	10. st. n. l.
Piong-jang, Korea	1122 ?	Reggio di Calabria, Itálie	8. st.	Oran (Wahrán), Alžírsko	10. st. n. l.
Hamadan, Írán	11. st.	Siracusa, Itálie	734	Mahalla-el-Kubra, Egypt	985 ? n. l.
Izmír, Turecko	11. st.	Taranto, Itálie	708	Meknes, Maroko	11. st. n. l.
Pej-ťing, Čína	11. st.	Terni, Itálie	672	Rabat, Maroko	11. st. n. l.
Halab, Sýrie	před 1000	Istanbul, Turecko	658	Marrákeš, Maroko	1062 n. l.
Čchang-čou, Čína	10. st.	Constanța, Rumunsko	7. st.	Tanta, Egypt	12. st. n. l.
Čche-čou, Čína	10. st.	Huelva, Španělsko	7. st.	Timbuktu, Mali	1215 n. l.

Plan of the city of Babylon during the time of the King Nabu Chad Nezzar II 600 B.C.

هكذا كانت مدينة بابل في عهد الملك
نبوخذ نصر الثاني 600 ق.م

1 Procession Street
2 Ishtar Gate
3 Inner Walls

4 Throne Hall
5 Hanging Gardens
6 Nin-Makh Temple

7 Ishtar Temple
8 Bazaar
9 Tower of Babylon

10 E-Sagilla Temple
11 Bridge
12 Euphrates River

13. You are here

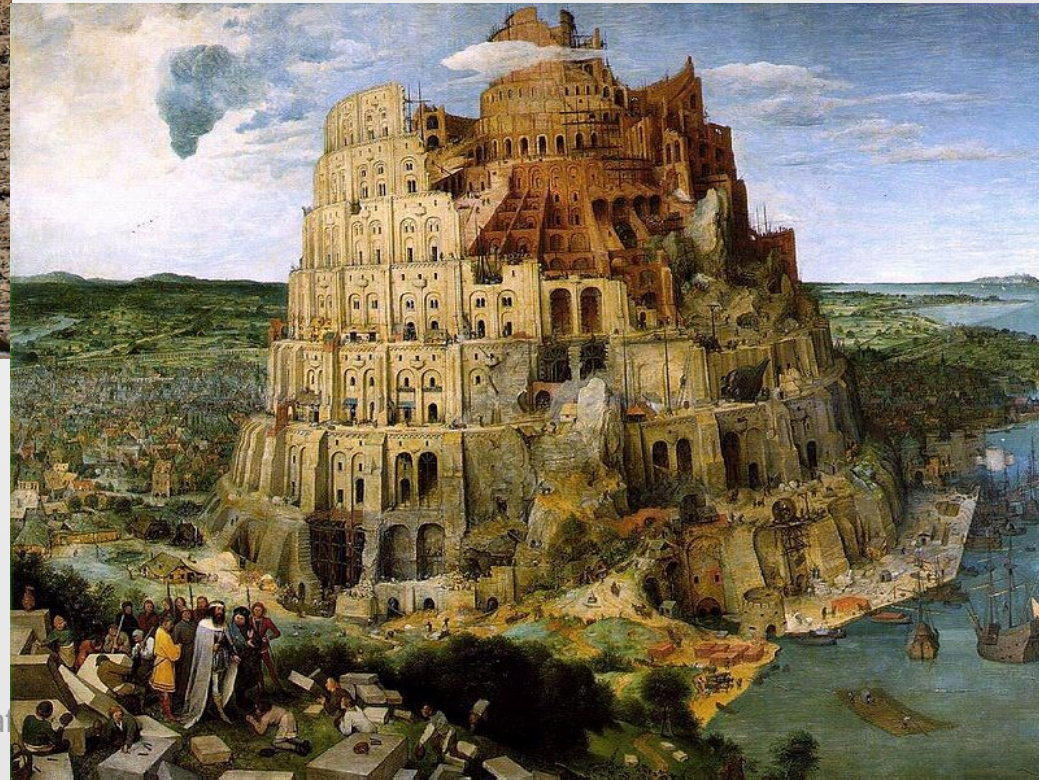
Mezopotámské městské stavby

- Neexistuje stavební kámen!
- Stavělo se z hlíny – uplácané vysušené cihly – vepřovice, dále se používal rákos.
- Zárodky výškových staveb (babylónské věže, zikurraty).
- Stavby byly orientovány dle 4 hlavních směrů větru.
- Půdorys – výtvar bohů.

- Nejstarší městský plán – metropole Nippur na řece Eufrat.

- Prameny – eposy, knihy, Bible.

Mezopotámské městské stavby

Egyptská města

- ❏ Mennofer (Memfis) – 3100 př. n.l. – významné poutní místo Egypta zničené Asyřany.
- ❏ Wéset (Théby) – po sjednocení Egypta hlavní město – centrum administrativy, kulturní památky a skalní města.
- ❏ Budovaly se chrámy s reliéfy a skalní hroby. Stavební kámen se lámal v údolí Rahnú, jehož plán na papyrusu je považován za nejstarší mapu světa.

Indie

- ❏ Prameny – eposy a knihy o stavbě města – Mánására a Šipašástra – první zárodky architektonického řešení a klasifikačního třídění!
- ❏ Města – soustava čtverců – s velikostí čtverce roste význam města.
- ❏ Ideální město – tvar obdélníka – delší strana = dvojnásobek strany kratší. Uprostřed městské brány – spojeny ulicemi.
- ❏ ***Harappa a Mohéndžo-Dáro.***

Indie

Čína

- ❏ Čtvercový půdorys (5 km), každá strana má 3 brány.
- ❏ Uvnitř – 9 x 9 ulic orientované z každé světové strany.
- ❏ Ideální město – z jedné strany kryto horami a z druhé obtékáno řekou.
- ❏ ***Si-an, Sao-hing a Lo-jang***

Tab. 15 Nejstarší města Ameriky

Jižní a Střední Amerika		Severní Amerika	
město, země	rok založení	město, země	rok založení
Quito, Ecuador	1000 ?n.l.		
Cuzco, Peru	11. st.	Toluca, Mexico	1120 ?n.l.
		Jalapa, Veracruz, Mex.	1313 ?
		Ciudad de México, Mex.	1325
Cartagena, Kolumbie	1533	Queratero, Mex.	1440
Lima, Peru	1535	Orizaba, Veracruz, Mex.	1457
Olinda, Pernam., Brazílie	1535	Oaxaca, Mex.	1486
Recife, Pernam., Brazílie	1535 ?	Santo Domingo, Domin. rep.	1496
Victoria, Espirito Santo, Brazílie	1535	Santiago de los Caballeros, Domin. rep.	1504
Cali, Kolumbie	1536	Santiago de Cuba, Kuba	1514
Santos, São Paulo, Brazílie	1536	Havana, Kuba	1519
Asuncion, Paraguay	1537	Cuernavaca, Mex.	před 1521
Callao, Peru	1537	Managua, Nikaragua	před 1521
Guayaquil, Ecuador	1537	San Juan, Puerto Rico	1521
Sucre, Bolívie	před 1538	San Salvador, El Salvador	1525
Bogota, Kolumbie	1538	Wilemstad, Niz. Antily	1527
Arequipa, Peru	1540	Camaguey, Kuba	1528
Paramaribo, Surinam	1540 ?	San Miguel, El Salvador	1530
Santiago, Chile	1541	Tepic, Mex.	1531
Valparaiso, Chile	1544 ?	Puebla, Mex.	1532
La Paz, Bolívie	1548	Culiacan, Mex.	1533
Salvador, Bahia, Brazílie	1549	San Pedro Sula, Honduras	1536
Concepcion, Chile	1550		

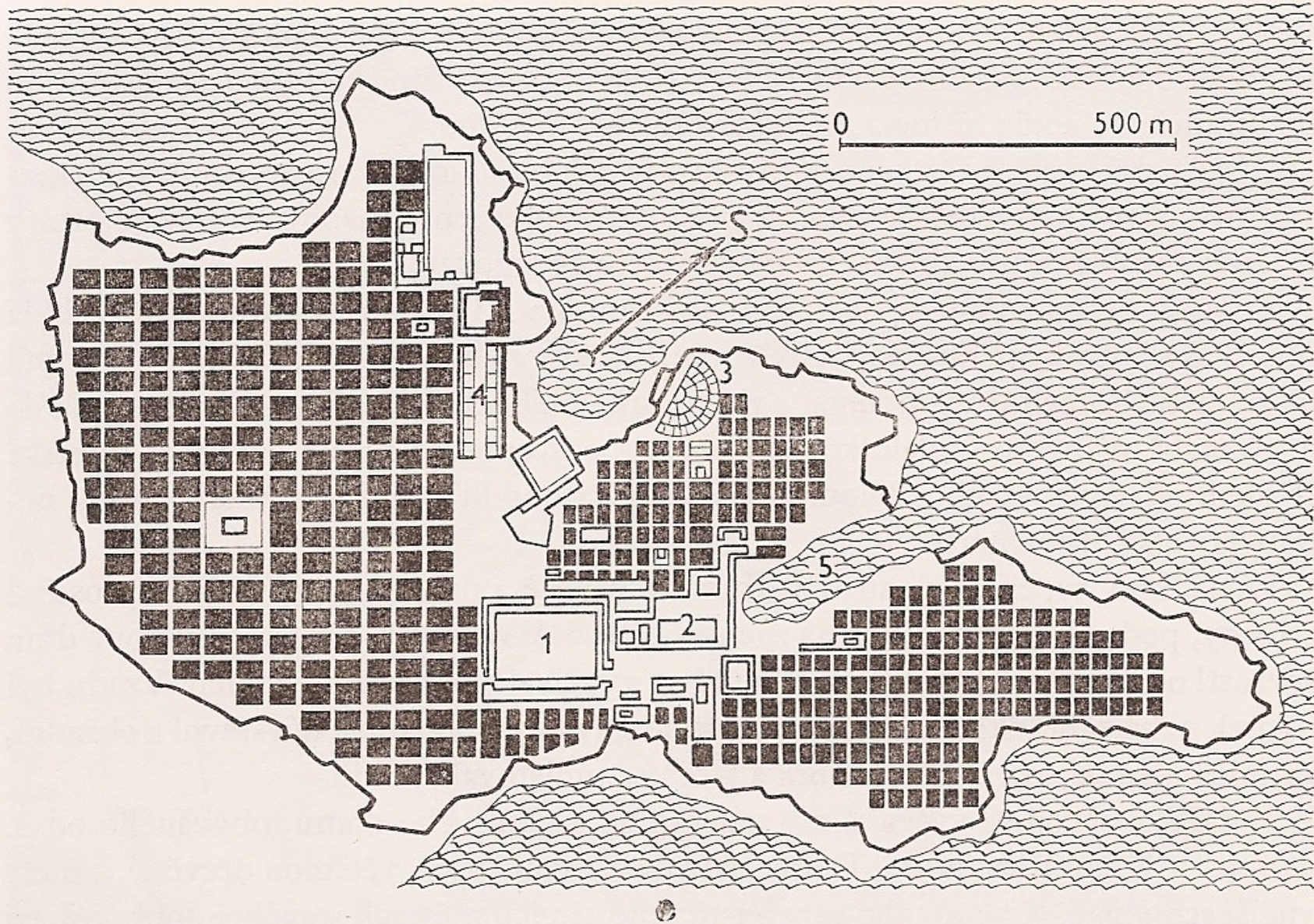
Pramen: Showers 1973: The World in Figures, str. 145—147.

Evropa

- ❖ Rozvoj měst na pobřeží Středozemního moře – obchodní a obranné funkce.
- ❖ Féničané a Řekové.
- ❖ Féničané – oblast Libanonu a Sýrie, Afriky. Města měla obchodní charakter. Postupem času vznikala další města – ***Leptis Magna, Oia a Sabratha.***
- ❖ ***Kartágo*** – 814 př.n.l. – svým bohatstvím předčilo ostatní města.

Řekové

- Pobřeží Středozemního a Černého moře.
- Honosné stavby – akropole, tržní agory, stadiony, amfiteátry.
- Vznikala tzv. „polis“. Plánovitost a přesnost – pravidelný půdorys protínajících se ulic – hippodamický (šachovnicový).
- ***Athény, Miletos, Neapolis, Damašek*** apod.

Půdorys města Miletos, založeného Řeky na egejském pobřeží. Vůči pevnině i moři bylo město chráněno mohutnými hradbami. 1 – tržiště z 3. stol. př.n.l., 2 – radnice ze 4. stol. př.n.l., 3 – amfiteátr z 2. stol. př.n.l., 4 – stadión, 5 – přístav. (Podle ě. Hrůzy kreslil ě. Mojdľ.)

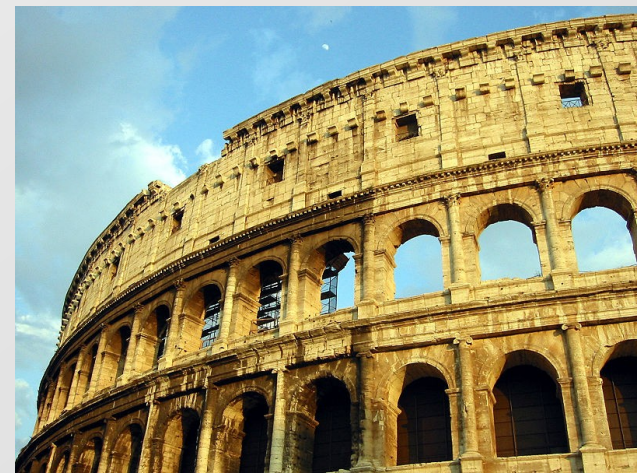
a na rovinně mezi nimi byl palác, později přeměněný na tržiště. V době republiky

Římané

- ❏ Nejstarší obydlím – chýše okrouhlého nebo oválného půdorysu, která oblou nebo hřebenovou střechou z lehkého materiálu.
- ❏ Základní znak – skromnost.
- ❏ Atriový dům – místnost s otvorem uprostřed střechy, později různé další pokojíky, dílny a krámký.
- ❏ Nájemní patrový dům – od 3. století př.n.l. obývaný chudými lidmi – spodek obchod, dílna, horní patro obytné.
- ❏ Stavební materiál – hlína, dřevo, štěrk, vápenec, kamení, šindelová střecha, později tašky z pálené hlíny.

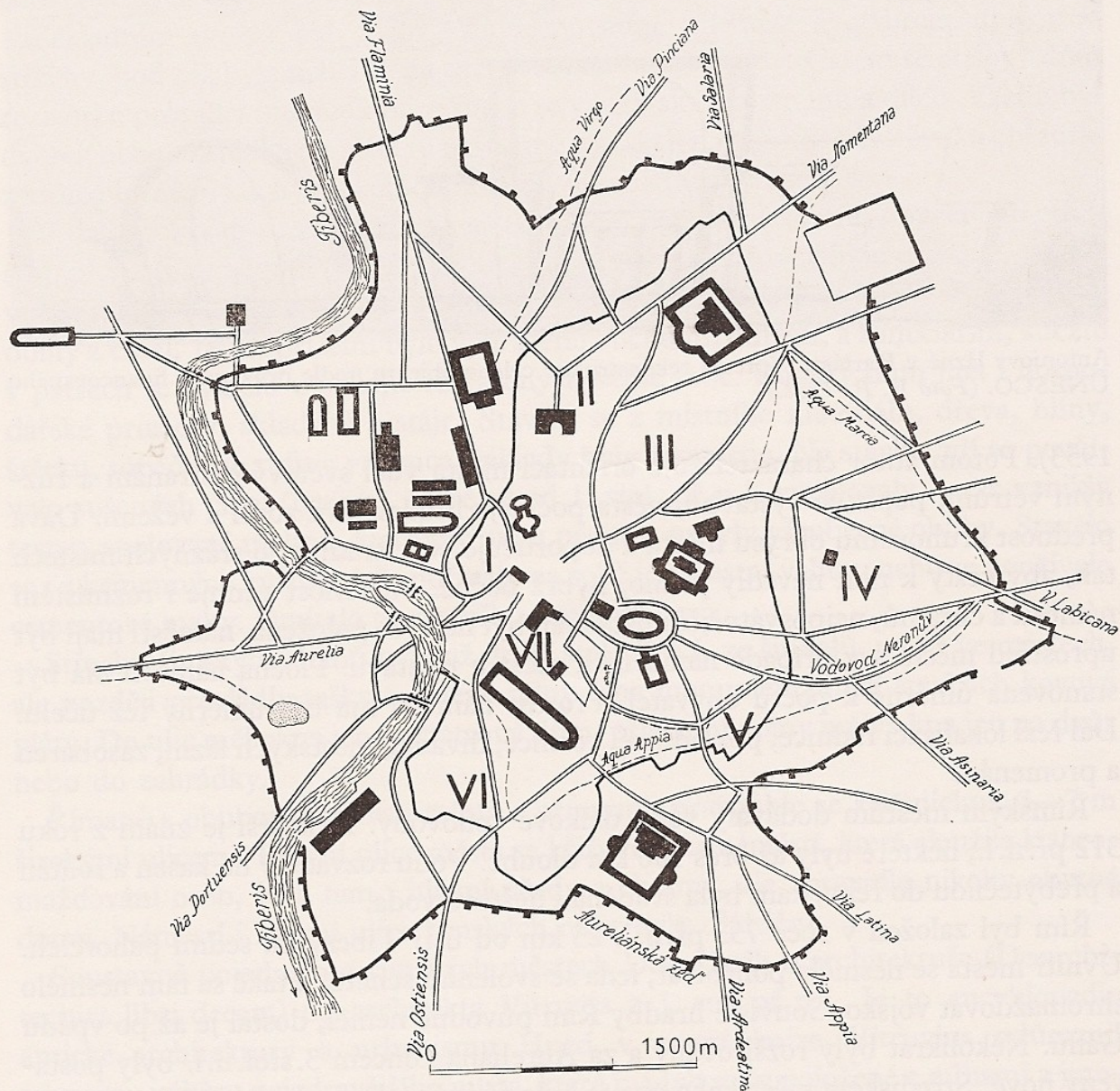
Římané

- Ulice přímé, pravouhle se křižující, 3–7 m široké. Náměstí – chrám, shromažďování osob. Ulice a náměstí byly dlážděny.
- Řím** – založen 753 př.n.l. na sedmi pahorcích. Neměl souvislé hradby. Střediskem života bylo fórum a Colosseum.

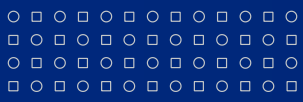

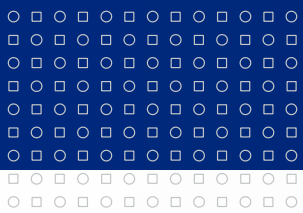
Římané

- ❏ Města vznikla z vojenských táborů – pravidelný, šachovnicovitý půdorys, hradby a 2 na sobě kolmé třídy.
- ❏ Delší třída (decumanus) ve směru sever-jih rozdělovala město na dvě stejné části. Kratší třída (cardo) členilo město nerovnoměrně.
- ❏ Města založená na pravidelném šachovnicovitém půdorysu byla zakládána na území celé římské říše.

Antický Řím se rozkládal na sedmi pahorcích nad řekou Tiberou. Jejich názvy: I – Kapitol, II – Quirinalis, III – Viminalis, IV – Esquilinus, V – Caelius, VI – Aventinus, VII – Palatinus. (Kreslil J. Mojdl.)

Vývoj měst v českých zemích

Historický vývoj

- První města vznikla v období Velkomoravské říše.
- Osídlení se začalo odlišovat od venkovského okolí.
- ***Staré Město u Uherského Hradiště, Nitra, Mikulčice.***
- Výrazné ovlivnění vývoje města nastalo ve středověku.
- Podél řek a v údolích – obranné a obchodní funkce.
- Koncentrace správních, řídicích a obslužných funkcí, jejichž význam přesahuje hranice vlastního města.
- Rozvoj v 12. a 13. století.
- Mnoho měst vzniklo za vlády Přemysla Otakara II.

Historický vývoj

- Právní základy – soubor práv, která svým obyvatelům poskytovala relativně privilegované sociální postavení a komunitě dávala právní a správní privilegia.
- Zakládající listina města – první písemné zmínky o sídle.
- Městská práva – vymezují vztah středověkého města k panovníkovi, resp. vrchnosti a vzájemné vztahy členů této komunity. Vytváření okruhů jednotlivých právních souborů.
- Např. právo na městský soud, právo pořádání trhů, várečné právo apod.

Historický vývoj

- Okruh měst s magdeburským městským právem (např. Uničov, , Bruntál, Přebouč, Hradec Králové, Litoměřice, Kolín, Kouřim),
- okruh měst s norimberským městským právem (např. Cheb),
- okruh měst s hlubčickým městským právem, které vycházelo z magdeburského městského práva (např. Hranice, Horní Benešov, Uherský Brod).

Historický vývoj měst

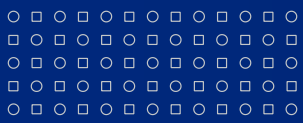
- Do konce 14. století vzniklo na českém území přibližně 50 královských měst.
- Nejvýznamnější sídla – Praha, Brno, Kutná Hora, Jihlava apod.
- Poddanská městečka - asi 1 400 těchto menších lokalit, kde nejčastěji žilo asi okolo 300 obyvatel.
- Specifická demografická, profesní a sociální skladba obyvatelstva – vytvářejí se třídy tzv. patriciát.
- Úřad města zastával rychtář a rada konšelů (přední vrstva měšťanů).

Městská zástavba v historii

- Ve 13. století – první parcelace a zbudování některých pro chod města nutných institucí (rychtářský úřad, masné krámy, mlýn apod.).
- Růst měst nikoli urbanizací, ale zakládáním nového města v bezprostředním sousedství starého – vznik nového typu měst – **složená**. Nové město má šachovnicovitý půdorys uprostřed s náměstím a obranný příkop s hradbami.
- Základními prvky města jsou hradby, náměstí, jednoduché měšťanské domy, institucionální domy (úřad, rychta apod.).

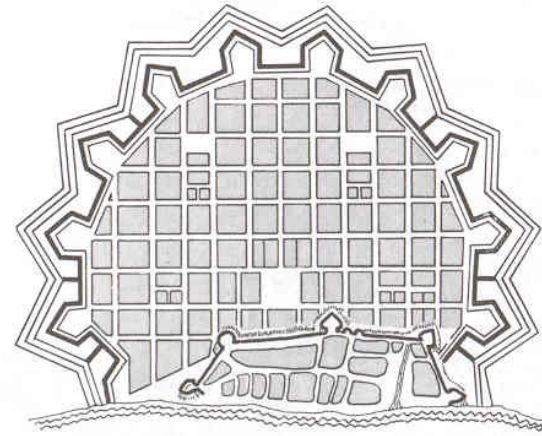
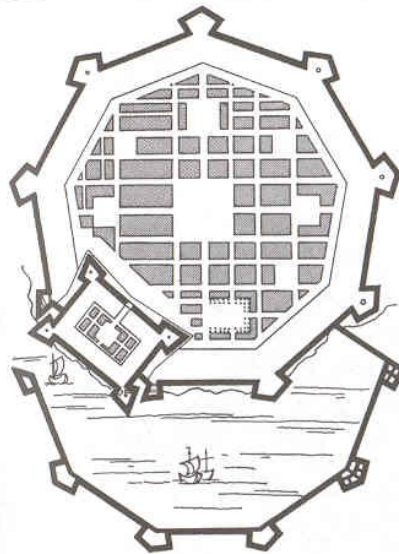
Městská zástavba v historii

- Renaissance – obranný faktor – ústřední postavení zaujímá hrad, či zámek.
- Hledala se vhodnější forma obrany – např. půdorys devítiúhelníku, předsunutá bašty (Jihlava), budování města jako pevnosti (Terezín).
- V 16. století existovalo v českých zemích 41 královských měst a asi 700 poddanských měst a městeček.
- Vznikly cechy a nastal rozvoj průmyslu.
- Baroko – reprezentační budovy, velké parky a zahrady, morové či jiné sloupy (např. Praha, Olomouc).

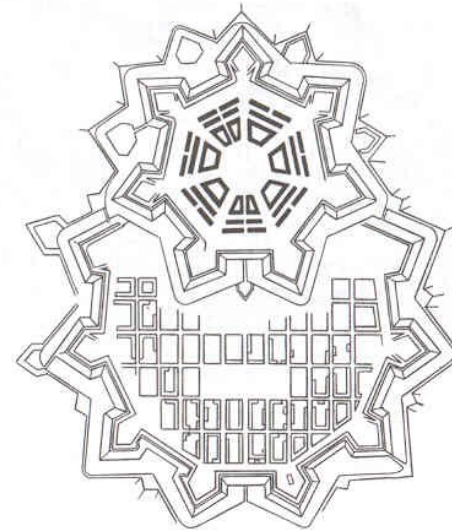
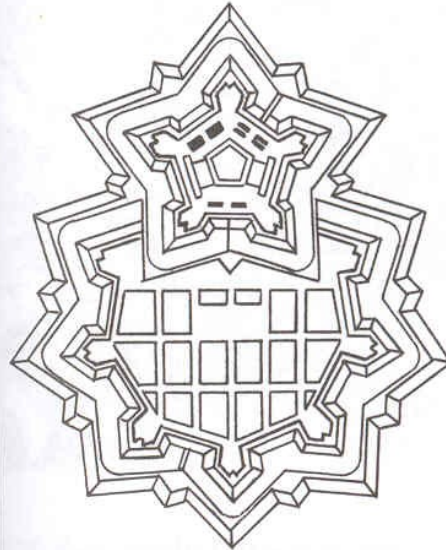
Klasicismus

- Města pevnosti (Josefov, Terezín, Vyšehrad – nikdy nevyužito v boji).
- Rušení klášterů.
- Raabizace – převod církevní půdy na drobné sedláky.
- Souvislá činnost stavebních kanceláří, které záměrně ovlivňují výstavbu ve městě.
- V Evropě velký rozvoj metropolí.

Rýn

Vlevo: Ideální návrh opevněného přímořského přístavního města s citadelou. P. Cataneo, 1554. Vpravo: Mühlheim u Kolína, projekt z roku 1612. Opevněné město. Začlenění starších rýnských hradeb. Symetrické, avšak decentralizované uspořádání budov a náměstí po obou stranách tržiště.

Vlevo: Ideální plán pevnostního města se zvláště opevněnou citadelou. Autor neuveden, kolem r. 1600. Vpravo: Mannheim, objekt založený huguenoty roku 1606 s opevněním podle Speckleho. Zde: Plán z r. 1622 po zničení za třicetileté války. Radiální ulice v citadele, uzavřené bloky mezi pravouhlymi ulicemi ve městě.

Industriální město

18. - 19. století.

Důvody změn:

- Politické změny – zrušení nevolnictví, možnost migrace.
- Demografická revoluce – růst populace na venkově.
- Průmyslová revoluce – nutnost většího počtu dělníků v továrnách.

Industriální město - znaky

- ❑ Prudký populační růst v důsledku technologických (pracovních příležitosti) a sociálních (zrušení nevolnictví) změn – vznikají miliónová města.
- ❑ Bourání opevnění a s ním souvisící rozvolňování měst – úpadek center, rozvoj příměstských částí.
- ❑ Monofunkční zónování – obytné, dělnické, průmyslové části.
- ❑ Posilování středních vrstev na předměstí, centrální hierarchie se mění v sektorovou.
- ❑ Průmysl (vznikala nová města okolo center průmyslu), strojírenství, doprava.
- ❑ Vniká regionální až národní úroveň z hlediska významu.

Rozvoj evropských metropolí

- ❑ Přestavby historických gotických jader po požáru, (Londýn), zemětřesení (Lisabon).
- ❑ Z mocenských a reprezentativních důvodů – Paříž, Vídeň, Petrohrad.
- ❑ Asanace starého jádra, výstavby bulvárů, klasicistních uličních bloků (Vídeň, Budapešť’).
- ❑ Např. Vídeň - v místě hradeb Ringstrasse, pás zeleně.

Industriální město Brno

Růst města:

- ❑ Průmyslové okrsky v okolí vodních cest a silnic, později železnice (Zábrdovice, Židenice, Husovice, Komárov).
- ❑ Obytné celky činžovních domů (Židenice – dělnický, Staré Brno - drobní řemeslníci, Komárov – dělnický)

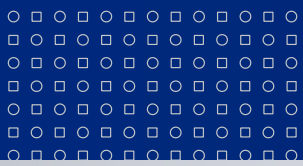

SPORT
5

STANISLAV ŠTEFANIK

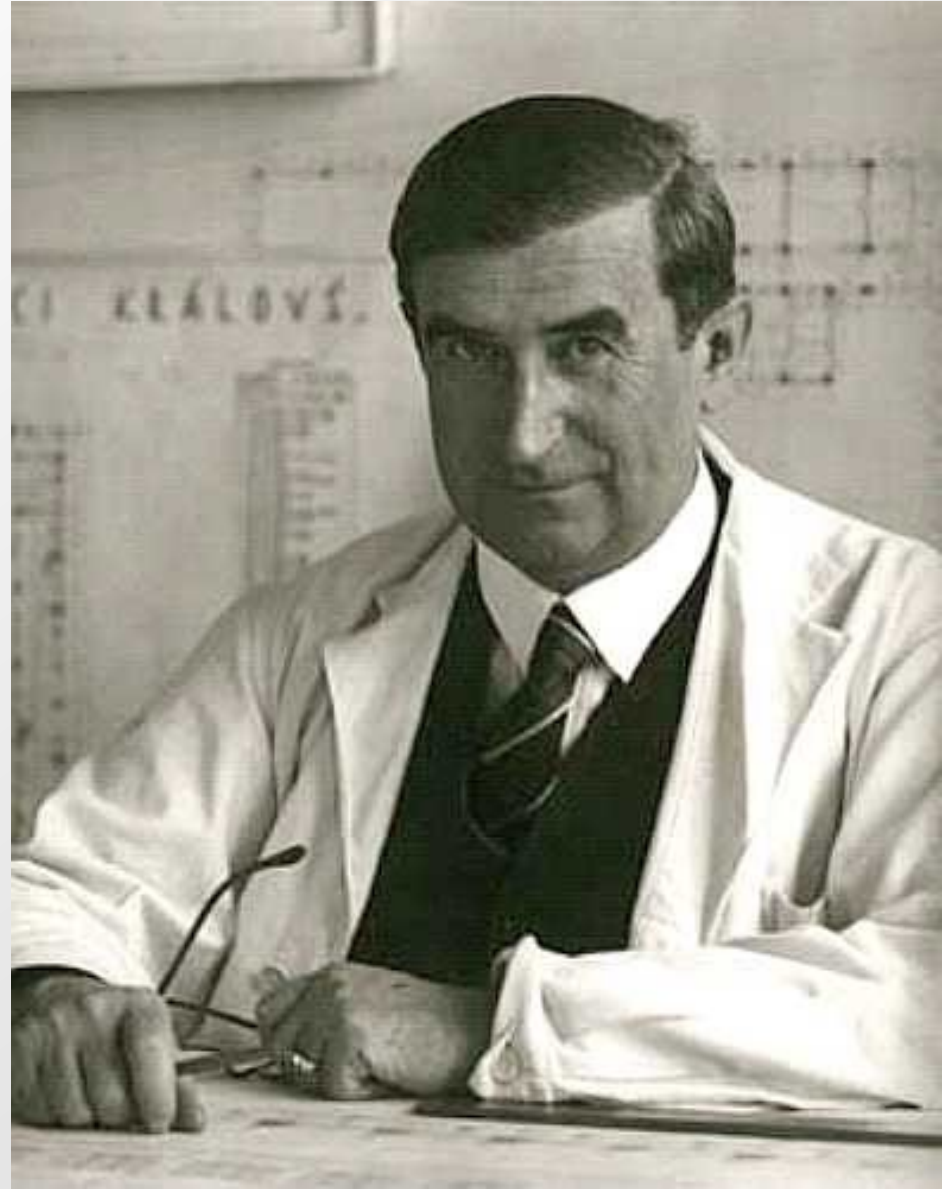
STANISLAV ŠTEFANIK

STANISLAV ŠTEFANIK

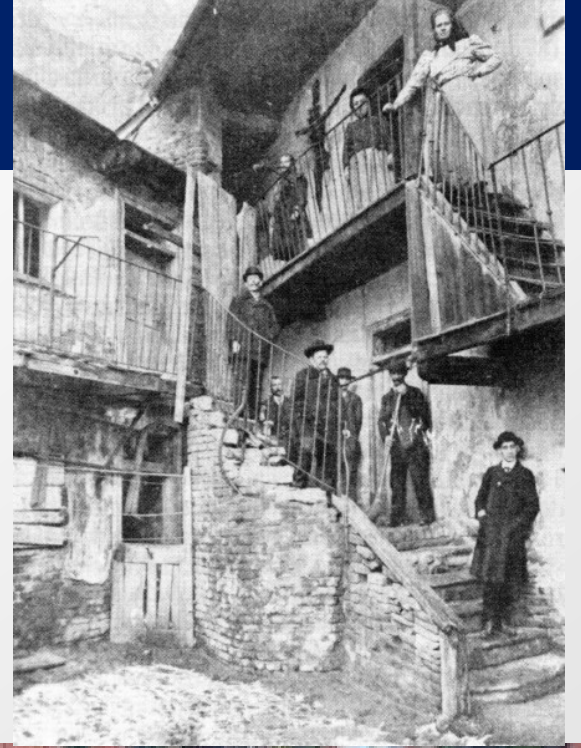

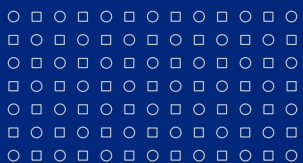
Město 20. století

- ❏ Návrat k nízkopodlažní zástavbě - výstavby vilových čtvrtí v zeleni.
- ❏ Zahradní město koncept Howarda (1902) – svébytné město nezávislé na původním sídle, uzavřené místa bydliště – pracoviště, obsluhy a rekreace, koncept venkovské zástavby v městském organismu, sousedské vztahy.
- ❏ Dělnické kolonie jednoduché nízkopodlažní stavby na malém pozemku s vlastní zahrádkou, stejné stavební materiály, stejné technologie, stejná dispozice domu, již bez přímé vazby na továrnu.
- ❏ Výstavba velkých obytných bloků (Rudá Vídeň 1919-1934) Sociální hledisko přidělování bytů, doplnění TI, bloková výstavba, kolektivismus.

RZITA

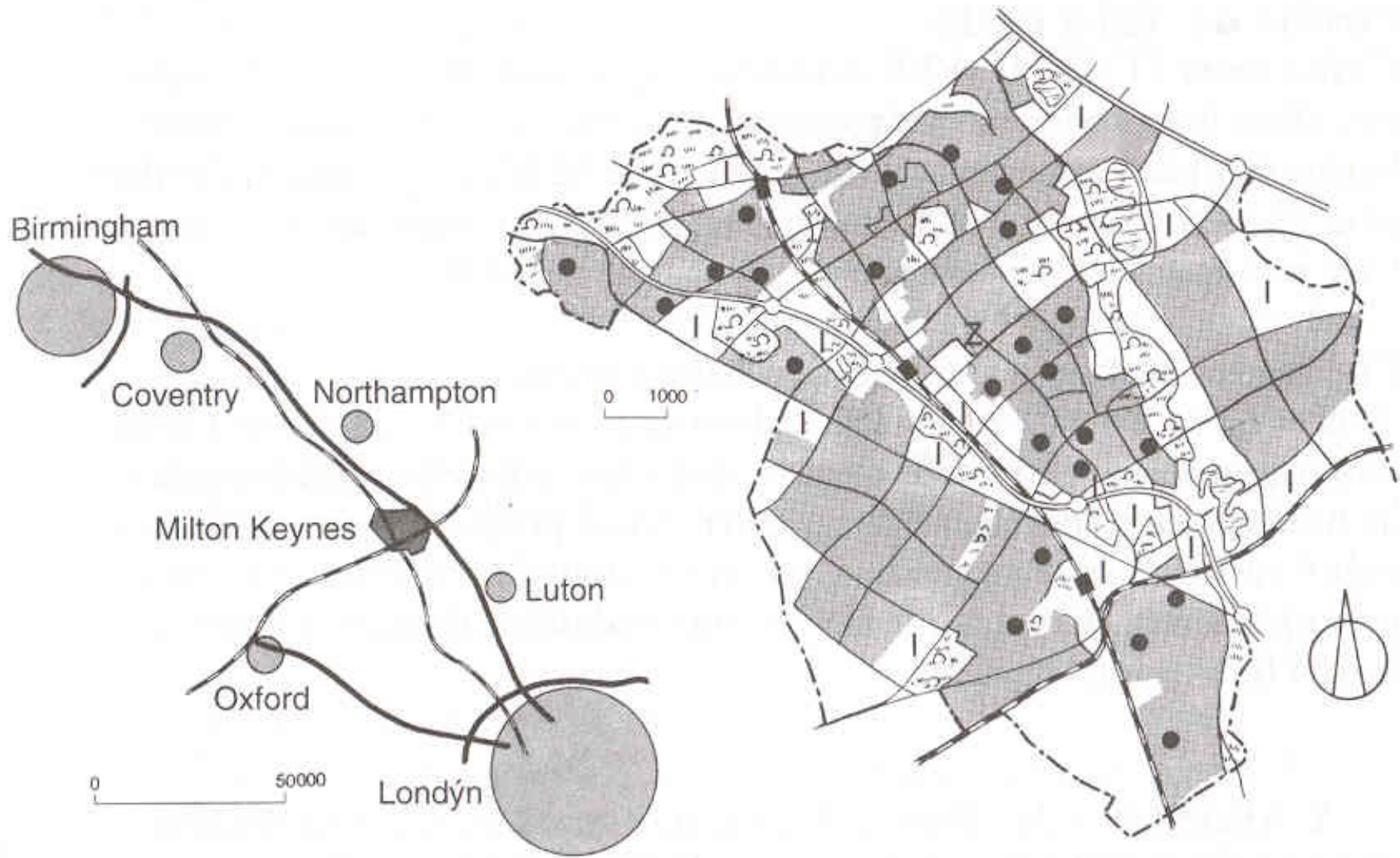
Brno na začátku století

Dělnická zástavba:

- ❏ *Kamenná kolonie* (zástavba ležící nad Svratkou na Červeném kopci naproti areálu výstaviště) – vznikla ve starém opuštěném lomu.
- ❏ *Zárybec* (Královo pole) – prostor za nádražím u bývalých rybníků na Ponávce.
- ❏ *Divišova kolonie* - mezi železniční tratí č. 250 a sídlištěm Lesná.
- ❏ *Podstránská kolonie* - poblíž Stránské skály.
- ❏ *Písečník* – dnešní Štefánikova čtvrť.

Nová výstavba měst 20. století

1. New Towns - zahradní města, odlehčení center měst, koncept Anglie, př. Milton Keynes, fr. Villes Nouvelles.
2. New Communities nová výstavba budovaná soukromými investory (USA).
3. New Cities zcela nová města s více než 250 000 obyvatel. – Brasilia.
4. Monofunkční města u velkého průmyslového závodu Wolfsburg, Togliatti, Akademsgorodok.
5. Rozvojová města – podpora hospodářského rozvoje regionu.

Milton Keynes, zač. 1967, nové město mezi Londýnem a Birminghamem, odlehčuje aglomeracím obou měst. Na rozdíl od průběžně vyrůstajících měst pouze nepatrně promíšené obytné, pracovní, vybavenostní a rekreační oblasti. Rastrová síť hlavních komunikací. Z administrativní centrum, I průmysl, řemesla; vyrastrování = obytné plochy; tečky = místní centra. (Podle I. Moseho a N. Lanfera).

Brealla

Image © 2005 DigitalGlobe

©2005 Google

Pointer 15°47'12.14" S 47°52'58.67" W

Streaming 100%

Eye alt 10.00 mi

Vývoj měst v S Americe

- Chybí historická tradice, neexistuje gotické město.
- Město se vyvíjí v souvislosti s průmyslovou revolucí, pravoúhlý skelet města.
- Centrum – DOWN TOWN - mrakodrapy.
- Ostatní nízkopodlažní individuální nebo řadové domy.
- Sociální segregace.
- Kondominium jako uzavřený areál pro stejnou společenskou třídu.
- Extrémní závislost na individuální automobilové dopravě.
- Služby na okraji města nebo u dálnic.
- Rozsáhlé průmyslové areály.

Poznáte města?

Města po 2. sv. válce

Západní Evropa:

- Likvidace důsledků války, zničená centra měst, průmyslové závody i obytné čtvrti.
- Rozvoj nízkopodlažní individuální výstavby – hypotéka dostupná i pro střední vrstvu.
- Rekonstrukce (obnova historického jádra).
- Města zvětšují svůj plošný rozsah.
- Rychlé vyřešení bytové nouze.

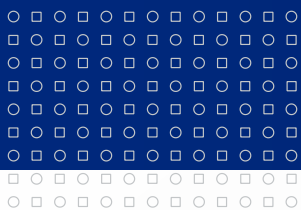
Města po 2. sv. válce

Východní Evropa:

- Rozvoj panelové výstavby levných a málo kvalitních bytů.
- Velkorysé lidsky odlidštěné centrální plochy – náměstí, nebo magistrály, velké vzdálenosti, malé byty, nekvalitní technologie, nedostatek zeleně, monotóní výraz, nízké nájemné, nedostatek investic.
- Neosobní přístup při řešení zástavby.
- Přerod v socialistické město.

Socialismus

- Demokratická ideologie, klade důraz na solidaritu.
- V širším slova smyslu zahrnuje vedle demokratického socialismu též komunismus.
- Odmítá soukromé vlastnictví a klade důraz na zestátnění majetku.
- Největší projev v urbanismu v 60. a 70. letech 20. století.

Individuální výstavba

Individuální výstavba v 60. – 80. letech v ČR

- ❏ Rodinné domy byly až do doby 2. světové války velkým typologickým tématem české moderní architektury.
- ❏ Pokud se stavěly rodinné domy, byly poznamenány typizačními pravidly Druposu, nebo vznikaly živelně bez účasti architekta, tzv. svépomocí. To mělo ovšem dopad i na jejich architekturu.
- ❏ Bytová politika státu nespátřovala těžiště bydlení v rodinných domech či v rodinných vilách.
- ❏ Neexistoval téměř stavebník, jehož ekonomická situace by mu takovou výstavbu umožňovala.
- ❏ Většina architektů se na dlouhou dobu přestala zajímat o rodinný dům.

Individuální výstavba v 60. – 80. letech v ČR

C RADOVY

úřeli
 s sever k východu.

0,14
 0,52
 0,91
 0,24

0,36
 8,84

0,84
 0,54
 0,31

23,94

0,77

1,08
 1,80

0,28
 0,10

16,70
 8,96
 11,76
 9,45
 11,34

0,80
 0,06

2,30

51 m²

51 m²

96,53 m²

132,04 m²

plochy schodisté do maximální
 ch obytných podlažích

AUTOŘI:
 ING. ARCH. PETR BRAUNER
 ING. ARCH. JARMILA RAIMROVÁ

ORGANIZACE:
 DRUPOS BRNO – ZÁVOD 63 OLOMOUC

DOMEK JE URČEN PRO 6 OSOB (VELIKOSTNÍ KATEGORIE BYTU IV)

- MÁ 6 OBYTNÝCH MÍSTNOSTÍ A JÍDELNÍ KOUT
- JE VHODNÝ PRO ROVINU
- ZÁKLADNÍ ŘEŠENÍ BEZ PODSKLEPENÍ A GARÁŽE, TOPENÍ NA TUHÁ PALIVA
- ALTERNATIVY UMOŽŇUJÍ VESTAVĚNOU GARÁŽ (PŘI ŘEŠENÍ KOTELNY NA PLYN BEZ PODSKLEPENÍ, PŘI ŘEŠENÍ KOTELNY NA TUHÁ PALIVA S ČÁSTEČNÝM PODSKLEPENÍM)

UŽITKOVÁ PLOCHA BYTU	132,04 m ²
OBYTNÁ PLOCHA BYTU	96,53 m ²
ZASTAVĚNÁ PLOCHA DOMKU	123,30 m ²
OBESTAVĚNÝ PROSTOR DOMKU	801,45 m ²
STAVEBNÍ NÁKLAD	334 809,- Kčs

ŘEŠENÍ SPLŇUJE „TECHNICKÉ PODMÍNKY“ PRO SKUPINOVOU VÝSTAVBU RODINNÝCH DOMKŮ DO OSOBNÍHO VLASTNICTVÍ

137

Ř 80
 2/6

Politické důvody

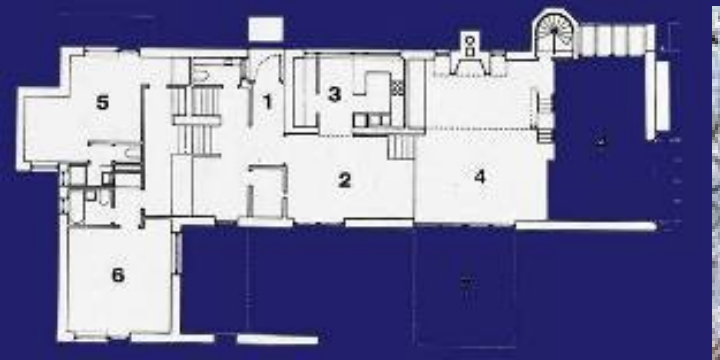
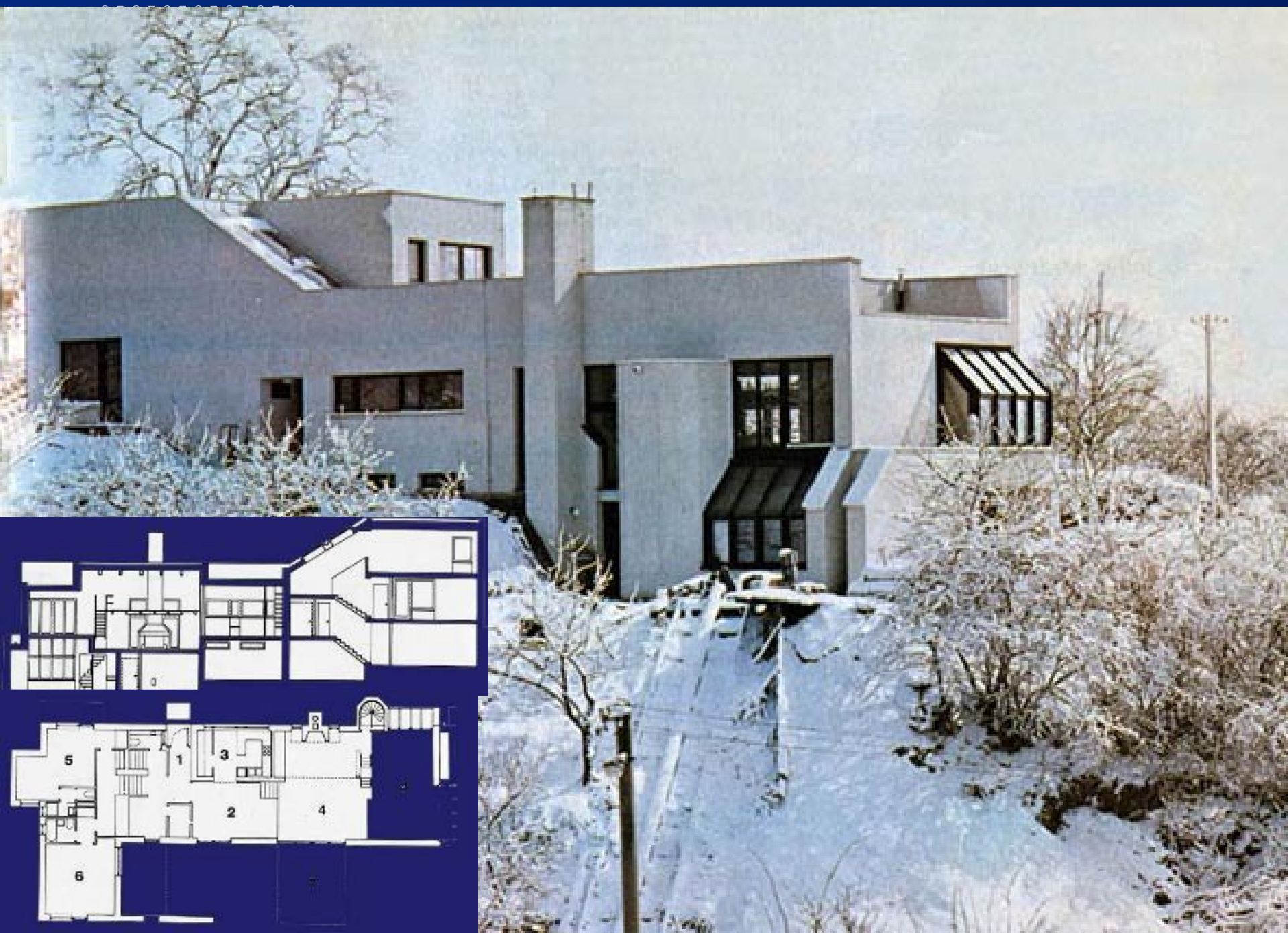
- Celá problematika rodinných domů se ocitla na okraji zájmu.
- Vytratila se společenská prestiž architekta.
- Chybí dokumentace a archivace architektonicky hodnotných staveb tohoto období.
- Mnozí schopní architekti, teoretici a publicisté nesměli publikovat z politických důvodů.

„Nové projekty vil“

Vila od Emila Příklada pro režisérku Věru Chytilovou v Praze Tróji (1975)

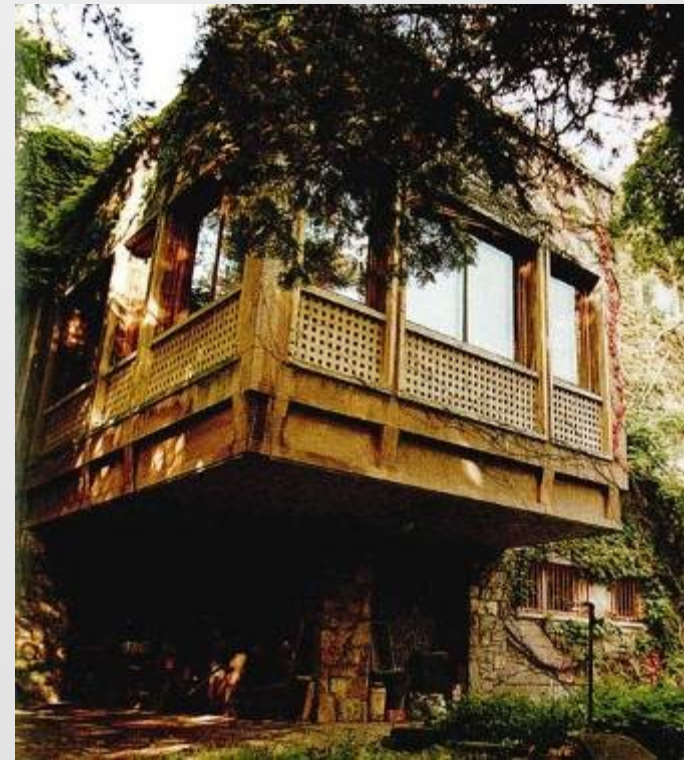
- Projekt vychází z funkcionalistického přístupu k tvorbě. Šikmo řezané tvary. Pohledově exponované místo na hraně svahu. Důsledné začlenění do okolní přírody. Pocit integrace exteriéru s interiérem – zajímavé průhledy do zahrady.

„Nové projekty vil“

- ❏ Vily Zdeňka Plesníka ve Zlíně:
 - ❏ VILA ZIKMUNDOVA (1953 – 1954)
 - ❏ VILA HANZELKOVA (1954 – 1956)
 - ❏ VILA LIŠKOVA (1956 – 1959)

„Nové projekty vil“

➤ Rodinné domy Ivana Rullera v Brně:

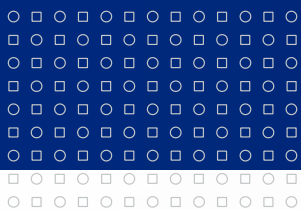
dům v Ivanovicích (1973 – 1976)

dům na Presslově ulici (1967 – 1968)

Kompaktní formy bydlení

- ❏ Zvýhodňování skupinové zástavby rodinných domů, protože reprezentovala společensky efektivní a ekonomickou výstavbu „optimálního bydlení s minimálními náklady“.
- ❏ Jde o soubory projektované především v socialistických projektových ústavech (Drupos), avšak mnohé z nich, díky svým autorům architektům, se vymykají z běžného průměru.
- ❏ První obytné soubory rodinných domů vznikaly v 60. letech, jako rozšíření a doplnění sídlištní výstavby.
- ❏ Byly poznamenány typizačními pravidly a prefabrikací výroby.
- ❏ Pro individuální výstavbu byla určována pouze stavební místa, která nebyla vhodná pro vícepodlažní bytovou výstavbu. Jednalo se převážně o terény svažité s obtížnými základovými podmínkami.

Ulice Lozíbky, Brno – Lesná (1965)

Sídlištní výstavba

Panelový boom

- ❏ Sídliště = v urbanistickém pojetí jako seskupení budov, převážně obytného charakteru, případně místo hromadného osídlení.
- ❏ Bytová výstavba se globalizovala do formy sídlišť „vyráběných“ průmyslovou technologií v područí technicko-hospodářských ukazatelů.
- ❏ Situace s potřebou bytů byla stále kritická, a proto bylo nutno především rychle stavět. Naprostá většina nových bytů vznikala v panelových sídlištích, jejichž typizace a prefabrikace vyhovovala socialistické ideologii i centralistické bytové politice státu.

Historie panelové výstavby

- ❏ Počátky historie panelové výstavby se datují již do začátku 20. století a vynálezcem panelové výstavby není nikdo jiný než **Tomáš Alva Edison**. Nechal touto technologií vystavět v Americe sídliště s několika desítkami většinou dělnických domků.
- ❏ Řešení situace s nedostatkem bytů – levná a rychlá technologie.
- ❏ Největší rozvoj panelové výstavby lze zaznamenat v západní Evropě a to především ve Francii. Dále předními zeměmi v tomto období ve výstavbě panelovou technologií se staly země ze Skandinávie a to Švédsko a Dánsko.

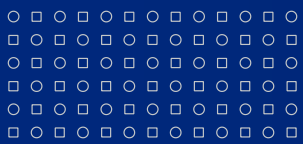

Prvky panelové výstavby v ČR

- ❑ Na rozdíl od zemí "kapitalistického bloku" započala u nás průmyslová výstavba panelovou technologií po II. světové válce dříve (50. léta).
- ❑ Bytová situace se rychle zhoršovala především ve velkých městech - v Praze, Brně a Plzni.
- ❑ 60. a 70. léta 20. století jsou srovnatelná v aplikování této technologie ve stavebnictví.
- ❑ Na rozdíl od "kapitalistických evropských zemí" přežila u nás panelová výstavba až do konce 80. let.
- ❑ Podobná poválečná situace jako u nás byla v ostatních spřátelených socialistických zemích (Polsko, NDR, Maďarsko).
- ❑ Masivní výstavba probíhala v zemích SSSR.

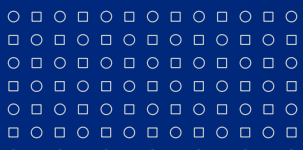
Historie panelové výstavby v ČR

- ❏ První panelové domy vznikaly ve velkých městech:
- ❏ 1940 - zahájen vývoj panelů firmou Baťa – postaveny první dvojdomky.
- ❏ Zavedení speciálního označení domů (např. pětipodlažní dům nesl označení G40).
- ❏ První větší sídliště - Praha 4 na Zelené lišce (1954-55).
- ❏ Domy na sídlišti Herálecká v Praze 4 (1956 – 1957).
- ❏ Panelový dům ve Fišově ulici v Černých Polích v Brně (1957).

Historie panelové výstavby v ČR

- ❏ Nové technologie a vylepšení zástavby – např. tepelná izolace, materiál apod. Označení domů G55 a G 57.
- ❏ Nový typ G58 - použití velkých panelů 3,6 x 4,2m, v rozích závěsné ocelové konstrukce
- ❏ Typ G59 byl charakteristický zavěšenou konstrukcí balkonů a obvodového pláště.
- ❏ Rok 1962 znamenal konec výstavby domů typu G.
- ❏ Nový typ – označení řady T (T06B, T08B atd.) – výhoda – skládání panelových bloků na sebe (panely – délka 5,9 m a tloušťka 200 mm).

Výstavba

- ❏ Konec 50. let - 43 000 bytů ročně.
- ❏ V 70. letech – 22 tisíc bytů ročně.
- ❏ V druhé polovině 80. let - až 35 tisíc bytů ročně.
- ❏ Od roku 1971 do roku 1980 bylo v Československu postaveno přibližně 821 000 bytů.
- ❏ Ukončení tohoto druhu zástavby – 1990.

Problémy sídlišť

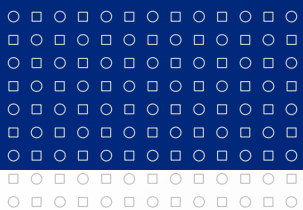
- Domy a byty určené pro konkrétní lidi – tzv. podnikové byty.
- Největší skupinu tvořili lidé ve věku 20 až 35 let a ve věku 5 až 15 let, tedy rodiče a jejich děti.
- Průměrný počet osob v jedné domácnosti se v 60. letech pohyboval v rozmezí hodnot 3,5-3,7 v některých lokalitách až 4,0.
- Velké množství bezdětných domácností.
- Nerovnoměrná demografická skladba obyvatelstva.

Historie výstavby v Brně

- V důsledku 2. sv. války byly domy výrazně zničeny – nutná oprava a rekonstrukce.
- V letech 1945-46 bylo zrekonstruováno 924 bytů.
- První větší sídliště v Brně – *Tábor* - 320 bytů.
- Stavba v pětiletých plánovacích cyklech – tzv. pětiletky.
- Během první pětiletky bylo postaveno téměř 3 500 bytů a v letech 1954-1955 dalších 2 000 bytů (např. sídliště na ulici Chládkova v Žabovřeskách).
- V roce 1958 vystavěno sídliště na Kubešově ulici, na Nábřeží a na Úvoze, v roce 1959 sídliště na Olomoucké ulici.

Historie výstavby v Brně

- ❑ Stavba cihelných domů - na ulici Dvorského v letech 1951-52 a dále sídliště Pod kaštany v letech 1956-1957.
- ❑ Od roku 1959 - sídliště na Olomoucké ulici, Staré Brno-sever, Staré Brno-Jih, Juliánov a Černá Pole.
- ❑ 1962-73 – výstavba sídliště Lesná (5 920 bytů).
- ❑ 1966-77 - sídliště Žabovřesky (3 722 bytů).
- ❑ V 70. letech - Královo Pole, Řečkovice (1969-75), Komín (1969-80), Jundrov (1970-80), Bystrc a Kohoutovice (1971-1981).
- ❑ 80. léta - sídliště Líšeň (1975-85) a Bohunice se Starým Lískovcem (1972-1981).
- ❑ Nejnovější - ve 2. polovině 80. let sídliště Vinohrady; Komárov, Kamenný vrch (1989 – 1995).

Sídlištní výstavba v Brně

Počet obyvatel	Sídliště
Do 5 000	Juliánov, Brněnská, Stará Osada, Herčíkova, Kneslova, Jabloňová, Jundrov, Družstevní, Hapalova
5 000 – 10 000	Žabovřesky, Chládkova, Žitná-Kuřimská, Slatina, Komín
Nad 10 000	Bystrc, Líšeň, Lesná, Bohunice, Vinohrady, Starý Lískovec, Kohoutovice, Nový Lískovec

Sídliště	1	2	3	4	5	Sídliště	1	2	3	4	5
Chládkova	1088	2429	0	7	75	Kohoutovice	0	14	3180	1203	123
Žabovřesky	276	1436	627	0	84	Jundrov	0	0	778	0	0
Herčíkova	0	157	939	0	0	Bystrc	0	0	4374	3234	863
Lesná	9	6564	50	0	461	Komín	0	44	1765	64	122
Stará Osada	157	524	445	0	0	Jabloňová	0	0	229	275	216
Juliánov	0	1285	50	0	0	Žitná-Kuřimská	8	83	1879	0	43
Kneslova	0	747	0	147	9	Družstevní	0	184	499	59	51
Brněnská	200	0	0	923	36	Hapalova	0	0	365	0	0
Bohunice	5	31	3951	1506	155	Vinohrady	0	0	0	4971	84
Starý Lískovec	0	0	5023	0	0	Líšeň	0	0	215	6539	122
Nový Lískovec	0	0	117	1685	1928	Slatina	14	324	421	1444	96

Významné sídlištní celky v ČR

- **Praha** - Jižní Město (Chodov, Háje), Severní Město (Bohnice, Kobylisy, Ďáblice, Prosek, Letňany), Barrandov, Černý Most atd.
- **Ostrava** – Poruba, Dubina, Bělský les, Zábřeh, Výškovice, Fifejdy.
- **Havířov** – Šumbark, Podlesí.
- **České Budějovice** – Máj, Vltava, Šumava.
- **Plzeň** – Bolevec, Skvňany, Vinice.
- **Ústí nad Labem** – Severní terasa, Neštěmice, Všebořice.
- **Most** - Zahradní čtvrť, Liščí vrch.
- **Zlín** – Jižní Svahy.
- **Liberec** – Rochlice, Pavlovice.

Suburbanizace

- Přesun obyvatel, jejich aktivit a některých funkcí z jádrového města do zázemí. Jedná se o typický proces rozšiřování území města, který můžeme zaznamenat jak u většiny měst vyspělých zemí, tak v historickém vývoji našich měst.
- Relativní růst počtu obyvatel okrajových částí města na úkor částí centrálních.
- Důraz by měl být v budoucnu kladen na stanovení pevných hranic sídla.
- Polyfunkčnost využitých ploch v suburbálních oblastech.
- Rezidenční x komerční.
- Urban sprawl.
- Suburbanizaci není možné zastavit.

Suburbanizace - rezidenční

„Podnikatelské baroko“

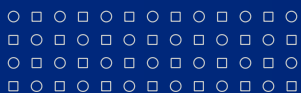
- ❏ Stavební styl výstavby rodinných domů – 90. léta 20. st.
- ❏ Stylová nejednotnost, kdy se bez jakýchkoliv pravidel kombinují různé stavební slohy a stavební styly.
- ❏ Velikost stavby je ve zřejmém nepoměru k velikosti pozemku – velké stavby na malých pozemcích.
- ❏ Zdání luxusu, kde jsou ale původní ušlechtilé materiály nahrazovány cenově dostupnějšími náhražkami (plastová okna, betonová zámková dlažba).
- ❏ Různé historizující stavební prvky.

„Podnikatelské baroko“

- Dům musí být hodně velký.
- Dům nesmí mít plochou střechu, musí mít venkovský styl.
- Dům musí být tvarově co nejpestřejší.
- Dům musí být barevný.
- Dům musí být opakem nudného života v paneláku – musí poskytovat bohaté možnosti trávení volného času.
- Dům nemusí brát žádný ohled na své okolí.
- Můj dům – můj hrad – kolem dokola stojí vysoká zeď nebo alespoň prkenný plot vyřezávaný do obloučku a kovaná brána.

SATELITNÍ MĚSTEČKO

SATELITNÍ SÍDLIŠTĚ

SATELITNÍ VESNICE

Urban sprawl

- Forma suburbanizace, kterou je možno považovat za nežádoucí z ekonomického, sociálního i environmentálního pohledu.
- Sprawl, neboli rozlézání zástavby do volné krajiny je charakteristický neřízeným a nepromyšleným umístěním rezidenčních nebo komerčních areálů do krajiny.
- Výsledkem je většinou mozaikovitá struktura nově rozvíjených ploch v zázemí města.
- Hnacím motorem takového rozvoje jsou snahy individuálních vlastníků pozemků nebo investorů o maximální zisk.

Urban sprawl

Proměny sídlišť' *Regenerace*

Změny v sídlištním prostoru

- Demografické změny.
- Vlastnické změny.
- Fyzické změny.
- Změny ve státní politice bydlení.
- Sociální změny.

Demografické změny

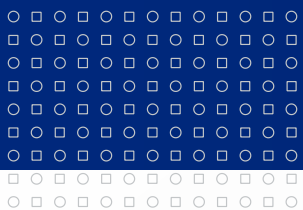
- ❑ Většina sídlišť dokončených před rokem 1990 zaznamenala v devadesátých letech úbytky počtu obyvatel.
- ❑ Např. počet obyvatel Hradce Králové mezi sčítáními 1991 a 2001 poklesl o 2,76 %, poklesl počet obyvatel na královéhradeckých sídlištích o 3,13 %.
- ❑ V populačně rostoucích Českých Budějovicích sice přibylo 0,10 % obyvatel, ale na sídlištích v témž městě s výjimkou „nového“ sídliště Máj ubylo 6,25 % obyvatel.
- ❑ Přírůstek počtu hospodařících domácností, vyvolaný pokračujícím zmenšováním se průměrné velikosti domácnosti.
- ❑ Celorepublikově se velikost průměrné domácnosti snížila z 2,59 na 2,43 osoby; v Praze z 2,26 na 2,15 osoby, ale na vybraných pražských sídlištích z 2,60 na 2,36 osob; v Hradci Králové z 2,58 na 2,33 osoby, na královéhradeckých sídlištích z 2,56 na 2,26 osob atd.

Vlastnické změny

- ❏ Od 1/2 90. let probíhá privatizace bytů.
- ❏ Vznikla unikátní směs vlastnictví:
 - ❏ uživatelé, kteří se stali v privatizaci vlastníky ideálního podílu domu či fyzické jednotky – svého bytu,
 - ❏ družstevníci, kteří buď zůstali členy bytového družstva nebo je vytvořili po privatizaci,
 - ❏ nájemníci, kteří platí věčně kontroverzní regulovaný nájem obci nebo (na sídlištích zcela výjimečně) soukromému vlastníkovi domu nebo (daleko častěji) ostatním obyvatelům, kteří se stali po privatizaci spoluvlastníky domu,
 - ❏ nájemníci, kteří platí neregulovaný nájem vlastníkům zprivatizovaných bytů,
 - ❏ „podnájemníci“, kteří platí neregulovaný „podnájem“ nájemníkům zprivatizovaných bytů.

Fyzické změny

- ❑ Domy a byty postupně stárnou.
- ❑ Probíhají rozsáhlé regenerace, rekonstrukce a sanace bytů a domů.
- ❑ Domy na sídlištích a jejich vybavení jsou udržovány ve funkčním stavu, byla v nich zřízena zařízení pro individuální měření a regulaci spotřeby tepla a vody a na řadě sídlišť se podařilo alespoň částečně snížit tepelné ztráty tzv. zateplením domů.
- ❑ V březnu 2005 Vláda ČR schválila dokument – Koncepce bytové politiky – střednědobý koncepční dokument.

Panelové sídliště „včera“

Panelové sídliště „včera“

Panelové sídliště „včera“

OBUV

Handwritten graffiti or text on the lower part of the building facade.

Kalos

Pořídte si nový vůz Chevrolet Kalos od 241 500 Kč a Chevrolet
Lacetti od 333 333 Kč a dostanete klimatizaci zdarma!*

* Nabídka platná do 31.8.2005
Chevrolet. Velké plus.
Infolinka: 800 150 140

www.chevrolet.cz

KOVDOVORSKÁ
LHOTKA - PRAHA 4

be.

Regenerace panelových sídlišť

- ❑ Cíl = přeměna panelových sídlišť ve víceúčelové celky a všestranné zlepšení obytného prostředí.
- ❑ Panelové sídliště = ucelená část území obce zastavěná bytovými domy postavenými panelovou technologií o celkovém počtu nejméně 150 bytů.
- ❑ Podpora regenerace ze strany států => program PANEL.
- ❑ Regenerace panelového domu je komplexní oprava důležitých funkčních částí budovy, provedená v rámci jednoho projektu, který může mít několik etap technicky na sebe navazujících.

Regenerace panelových sídlišť

- Statika
- Střecha
- Okna
- Sanace prvků obvodového pláště
- Balkony, lodžie
- Vstupy
- Zateplení
- Rekonstrukce otopné soustavy
- Měření a regulace tepla
- Výměna stoupaček
- Rekonstrukce elektroinstalace
- Rekonstrukce systému výměny vzduchu
- Výtahy
- Interiér bytů

Proč je regenerace důležitá?

- Úspory za vytápění 30 % až 50 % současných nákladů.
- Zvýšení tržní hodnoty bytu až o 50 %.
- Při komplexní renovaci - úspory více než 10 % nákladů ve srovnání s postupným prováděním jednotlivých regeneračních kroků.
- Zlepšení kvality bydlení (mikroklima, snížení hluchnosti, moderní a estetické prostředí).
- Prodloužení životnosti objektu.
- Ochrana životního prostředí v důsledku snížení nároku na emise CO₂.
- Opravený dům je vnímán obyvateli i okolím vždy příznivě, jako "nová adresa,,.

Sociální změny

- Objektivní změny v zastoupení jednotlivých sociálních skupin na sídlištích, jednak subjektivní změny ve vnímání sociálního prostředí sídlišť vytvářející jejich sociální klima a image.
- Negativní pověst tzv. „králíkáren“.
- Změny sociálních návyků domácností.